

Vergaderjaar 2023–2024

36 470 XIII

**Wijziging van de begrotingsstaten van het
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
(XIII) voor het jaar 2023 (wijziging
samenhangende met de Najaarsnota)**

Nr. 3

**VERSLAG HOUDENDE EEN LIJST VAN VRAGEN EN
ANTWOORDEN**

Vastgesteld 3 januari 2024

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

De vragen zijn op 11 december 2023 voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat. Bij brief van 18 december 2023 zijn ze door de Minister van Economische Zaken en Klimaat beantwoord.

Met de vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Stoffer

Adjunct-griffier van de commissie,
Van Tilburg

1

Waar zijn de recent toegevoegde middelen (70 mln) voor cloudtechnologie te vinden?

Antwoord

De middelen voor het IPCEI-project Cloudinfrastructure Services zijn te vinden op artikel 2 van de EZK-begroting onder de noemer «IPCEI CIS».

2

Van welke subsidieregelingen van beleidsartikelen 1,2 en 3 ligt (een deel van) de besluitvorming en/of uitkering bij de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen?

Antwoord

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) voeren geen subsidieregelingen uit voor EZK. Wel hebben de ROM's ten tijde van Corona van de overheid een lening ontvangen van € 300 miljoen om de Corona Overbruggingsleningen (COL) uit te voeren.

3

Wat is binnen EZK de definitie van middel- en kleinbedrijf (mkb) in termen van bedrijfsomzet, fte of iets anders? Of verschilt de definitie per regeling?

Antwoord

Binnen EZK werken we voor de meeste instrumenten met een mkb-definitie die door de Europese Commissie is vastgesteld. Het gaat dan om minder dan 250 personeelsleden, minder dan € 50 miljoen omzet, of minder dan € 43 miljoen balanstotaal. Bij de publicaties over ontwikkelingen bij het mkb wordt de CBS-definitie gehanteerd. Daar is sprake van een mkb bij minder dan 250 werkzame personen.

4

Klopt het dat er afgelopen jaar nauwelijks contact is opgenomen met de 24 industriële bedrijven met de grootste stikstof uitstoot (NOS Nieuws, 17 november 2023)? Kunt u een actuele update geven van de voortgang met deze bedrijven? Om welke 24 bedrijven gaat het?

Antwoord

Nee, dit klopt niet. Het Ministerie van EZK heeft met alle 19 bedrijven uit de basisindustrie gesproken, maar sommige gesprekken over concrete emissiereductiemaatregelen zijn verder gevorderd dan andere. Voor de energiecentrales en afvalverbrandingsinstallaties geldt een andere aanpak. Een actuele update zal ik u binnenkort mede namens de Minister voor Natuur en Stikstof en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat doen toekomen aan de hand van de Kamervragen die de SGP op 17 november over hetzelfde onderwerp stelde.

Het gaat om de bedrijven die genoemd staan in het RIVM-rapport «Bepalen drempelwaarde piekbelastersaanpak» van 12 juni 2023. In dat rapport staat een overzicht van industriebedrijven en energiecentrales die in 2019 en 2020 tot de 3.000 bedrijven behoorden, die op Natura2000-gebied dat binnen 25 km van hen ligt, de meeste depositie veroorzaken. Dit zijn niet noodzakelijkerwijs bedrijven met de grootste stikstofuitstoot. Het overzicht ziet er als volgt uit:

Tabel 2: bedrijven uit de sectoren Industrie en Energievoorziening op 3001-lijst¹

Bedrijf	2019	2020	Provincie
Tata Steel IJmuiden BV	x	x	Noord-Holland
Rockwool B.V.	x	x	Limburg

Bedrijf	2019	2020	Provincie
Olam Cocoa BV	x	x	Noord-Holland
Parengo B.V.	x	x	Gelderland
Chemelot Site Permit BV	x	x	Limburg
DS Smith Paper De Hoop Mill	x	x	Gelderland
Cargill BV – Cargill Cocoa (Aurora)	x	x	Noord-Holland
Afval Energie Bedrijf (Amsterdam)	x	x	Noord-Holland
AVR Afvalverwerking BV (Duiven)	x	x	Gelderland
Suiker Unie (Dinteloord)	x	x	Noord-Brabant
HVC (Alkmaar)	x	x	Noord-Holland
Nuon Power Generation BV (Velsen)	x	x	Noord-Holland
Nuon Power Generation BV (Hemweg)	x		Noord-Holland
BP Rotterdam Refinery	x	x	Zuid-Holland
Saint Gobain Construction Products	x	x	Noord-Brabant
RWE Generation NL B.V.		x	Limburg
O-I Manufacturing Netherlands BV (Maastricht)	x	x	Limburg
Nuon Power IJmond 1	x	x	Noord-Holland
Ardagh Glass Dongen BV	x	x	Noord-Brabant
Nyrstar Budel BV	x	x	Noord-Brabant
Rodruza Steenfabriek de Zandberg	x		Gelderland
ARN B.V.	x	x	Gelderland
Sappi Maastricht BV	x	x	Limburg
Uniper Centrale Maasvlakte		x	Zuid-Holland
Mayr-Melnhof Eerbeek BV	x	x	Gelderland
O-I Manufacturing Netherlands BV (Leerdam)	x		Utrecht
Crown van Gelder N.V.	x		Noord-Holland
Wienerberger Steenfabriek Heteren	x		Gelderland

¹ X betekent dat dat bedrijf in dat jaar tot de top 3000 bedrijven hoorde met de grootste stikstof depositievracht.

5

Aangezien u heeft aangegeven dat de CO₂ uitstoot bij bedrijven voorrang krijgt en dat daar inmiddels intentieverklaringen zijn afgesloten, kunt u aangeven wat de aanpak hier is? Met welke bedrijven wordt gesproken? Wat zijn de tijdslijnen en mijlpalen die worden nagestreefd?

Antwoord

Via de Maatwerkaanpak voor de grootste CO₂-uitstoters in de industrie worden afspraken gemaakt om meer of sneller CO₂ te reduceren dan deze bedrijven op grond van de CO₂-heffing al geacht worden te doen. De overheid zal zich in dat geval inspannen om knelpunten en investeringsrisico's voor de betreffende projecten weg te nemen. Daarbij kan het zowel om financiële als om niet-financiële aspecten van deze verduurzamingsprojecten gaan. Tot nu toe is met Tata, Dow, Nobian, OCI, Shell, Yara, Anqore, Zeeland Refineries, LyondellBasell en BP een Expression of Principles (EoP) getekend waarin de ambities en voorgenomen projecten zijn vastgelegd. Met Nobian is onlangs met de ondertekening van een Joint Letter of Intent (JLoI) al de volgende stap gezet waarbij de verduurzamingsprojecten gedetailleerd zijn uitwerkt. Ook de andere EoP's worden uitgewerkt in JLoI's om uiteindelijk tot maatwerkafspraken te komen. Voor een nadere toelichting op de aanpak verwijs ik naar de Kamerbrief met de laatste halfjaarlijkse rapportage over de maatwerkaanpak (Kamerstuk 29 826 nr. 197).

6

Waarom worden de meeste uitgaven en verplichtingen van het Nationaal Groeifonds verantwoord via beleidsartikel 1 en 2 en niet via beleidsartikel 6? Waarom is de begrotingsstaat van het Nationaal Groeifonds zelf zo goed als leeg?

Antwoord

Het is van belang om onderscheid te maken tussen de twee rollen die het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft bij het Nationaal Groeifonds (NGF). EZK is één van de departementen die middelen ontvangt vanuit het NGF; maar EZK is daarnaast ook (mede) fondsbeheerder van het NGF. Via de beleidsartikelen 1 en 2 worden de projecten verantwoord waarvoor EZK-middelen heeft ontvangen vanuit het NGF. Beleidsartikel 6 is het zogenaamde «voedingsartikel» voor het NGF. Elk begrotingsfonds moet een voedingsartikel hebben op de begroting van het «moederdepartement». Voor het NGF is dat EZK. Artikel 6 heeft dus een fundamenteel andere functie dan artikelen 1 en 2. Ten slotte is de begrotingsstaat van het NGF zo goed als leeg, omdat het NGF een fonds is van waaruit begrotingsgeld wordt overgeheveld naar andere begrotingen zoals bv. EZK, OCW. Daarnaast worden aan het einde van het jaar alle niet-benodigde middelen afgeboekt en doorgeschoven naar latere jaren.

7

Kan een update worden gegeven van de tabel uit de beantwoording van vraag 36 uit Kamerstuk 36 435-XIII nr. 3 over Nationaal Groeifonds-toekenningen? Welk deel van de bedragen is subsidie, lening, bankgarantie? Welk percentage van de bedragen komt ten goede aan onderwijsinstellingen, TO2-instellingen, grootbedrijf, mkb?

Antwoord

Dit betreft de tabel die is toegevoegd aan de beantwoording van de vragen over de nota van wijziging (Kamerstuk 36 200-L, nr. 6) van de EZK-begroting 2024. De tabel geeft op hoofdlijnen weer aan welke NGF-projecten middelen voorwaardelijk zijn toegekend en / of voor welke projecten middelen zijn gereserveerd; een nadere uitsplitsing is op dit moment niet beschikbaar. Er is niets veranderd aan de status van de tabel sinds de beantwoording van de vragen over de NvW op 3 oktober 2023:

Artikel	Ronde	Project	Departement	reserveerd	toegekend	toegekend	waarvan verplicht door departement(en)	waarvan uitbetaald door departement(en)
1	1	Leesoverzicht & Skills	OON SZW			447	€5	5,5
1	1	Nationaal Onderwijsplan	EZK	63,0		796	3€0	5,5
1	2	Collectief laagopgeleiden en laaggeletterden	OON		426	76	€2	8,2
1	2	Digitaal Onderwijs Goec Geregeld	OON			343	€0	8,0
1	2	Impuls Open Leermaterialen	OON		57,5	205	1,8	1,8
1	2	Nationale LLO Katalysator	OON		225,0	1870	€9	8,9
1	2	Npuls	OON		480,0	1400		
1	2	Ontwikkelkracht	OON		231,2	1012	€2	8,2
1	2	Opschaling publiek-private samenwerking in het beroepsonderwijs	EZK		57,4	1526	€0	8,0
1	3	Creative Industries Immersive Impact Coalition (CIC)	OON		200,0			
1	3	DUTCH	VWS		84,0	480		
1	3	Innovatieprogramma Onderwijskwaliteitszorg	OON	208,5	275,2			
1	3	Investeren in het Talent van de Toekomst	OON	351,8				
1	3	Ideeën Leren Wereld	SZW	45,0	30,0			
1	3	Nationale Aanpak Professionalisering Leraren	OON		80,5	731		
2	1	AINed	EZK		44,0	1805	2€8	5,7
2	1	Health-RI	EZK			890	2€0	18,0
2	1	QuantumDelta NL	EZK	272,0		3422	28€0	45,9
2	1	Regioed XB	EZK			583	5€3	21,9
2	2	Biotech Booster	OON		198,4	496	1,1	1,1
2	2	Celulaire agricultuur	LNV			800	€0	8,0
2	2	Circular Plastics NL	EZK		98,0	1240	€0	8,0
2	2	Q upKR	LNV		21,5	208	€7	8,7
2	2	De revolutie van zelf-deelende moleculaire systemen	OON			989	€0	8,0
2	2	Digitale Infrastructuur en Logistiek	ISW			511	4€8	8,8
2	2	Dutch Metropolitan Innovations	ISW			850		
2	2	Einstein Telescope	OON	870,0		420	€0	8,0
2	2	Grootplan Watertechnologie	ISW			1350		
2	1 en 2	Groeiervormen NL	EZK		398,0	4420	99	18,7
2	2	Luchtvaart in Transitie	ISW		118,5	2839	€8	8,0
2	2	Nieuwe Wereld Nul	EZK			2000	€0	8,0
2	2	NL2120: het groene verduurzamen van Nederland	ISW		40,0	700		
2	2	NKTGEN HIGHTECH	EZK			4500	€0	8,0
2	2	Oncode-PACT	EZK		184,0	1810	18€0	1,2
2	2	Pharma NL	VWS			790	€0	8,0
2	2	Phoebos	EZK		204,8	2886	€0	8,0
2	2	Toekomstbestendige leefomgeving	BZK		40,0	600		
2	2	Vierdelandshappen van de toekomst	BZK			282	€0	8,0
2	2	Zoek- en innovatieprogramma voor de toekomst	ISW			502	3€1	8,5
2	3	8G Future Holvark Services	EZK	142,0	81,0			
2	3	Biobased Circular	EZK	238,0	102,0			
2	3	Circulaire geïntegreerde hoogrendementszonnepanelen	EZK		277,0	1350		
2	3	CPBT	LNV	124,5				
2	3	DeltaPlan valorisatie	OON	417,0				
2	3	Holomicrobloom	LNV	200,0				
2	3	Maritiem Masterplan	ISW		110,0	1000		
2	3	Material Independence & Circular Batteries	EZK	178,0	118,0			
2	3	FOURIS	DEF		101,7			
2	3	Re-Ge-NL	LNV		129,0			
3	2	Rail Cent - Temezen	ISW		106,0			
		Totaal		3.108,4	4.035,2	4.484,9	73€8	126,2

Kunt u nader toelichten hoe en op welke begrotingen te volgen is dat niet uitgegeven klimaatfondsmiddelen worden behouden voor 2024?

Antwoord

In het Meerjarenprogramma 2024 dat met Prinsjesdag, samen met de proeve van begroting voor het Klimaatfonds, met uw Kamer is gedeeld zijn in hoofdstuk 3 de financiële spelregels opgenomen voor middelen uit het Klimaatfonds. Daarin staat het proces ten aanzien van de monitoring van onderuitputting als volgt beschreven: *«De middelen die departementen ontvangen mogen alleen conform de besluitvorming en gestelde voorwaarden ingezet worden voor de afgesproken maatregel waarover besluitvorming heeft plaatsgevonden via het Meerjarenprogramma Klimaat. Om de middelen uit het Klimaatfonds goed te kunnen monitoren, krijgen deze een specifiek label in de financiële systemen. In het geval er fondsmiddelen zijn overgeboekt naar een departementale begroting en deze middelen niet volledig in het lopende jaar maar het volgende jaar nodig blijken te zijn (bijvoorbeeld vanwege vertraging in de uitvoering), dan mag deze onderuitputting via de eindejaarsmarge op de beleidsbegroting meegenomen worden naar het volgende jaar, mits de Europese begrotingsregels daar ruimte voor bieden. Hiervoor leveren departementen met de Slotwet aan hoeveel onderuitputting er is en vragen zij met de Eerste suppletoire begroting (Voorjaarsnota) aan om de onderuitputting mee te nemen naar het volgende jaar. Het desbetreffende departement levert informatie aan over de reden van onderuitputting en of/waarom de middelen nog nodig zijn in een volgend jaar. De reden voor onderuitputting wordt opgenomen in het jaarverslag van het Klimaatfonds en van de departementale begrotingen waar de middelen naar worden overgeheveld. Afhankelijk van de onderbouwing wordt door het Ministerie van EZK in zijn rol als fondsbeheerder en het Ministerie van Financiën beoordeeld of middelen inderdaad nog benodigd zijn op de departementale begroting. Departementen blijven dus beschikken over overgehevelde middelen, tenzij de fondsbeheerder en het Ministerie van Financiën tot de conclusie komen dat de middelen niet meer doelmatig en doeltreffend ingezet kunnen worden. Als uit de jaarlijkse onderuitputtingsanalyse blijkt dat de middelen naar oordeel van fondsbeheer en het Ministerie van Financiën niet meer nodig zijn voor de oorspronkelijke maatregel, vloeien deze terug naar het klimaatfondssperceel waar de middelen oorspronkelijk uit gefinancierd zijn, waarna in het voorjaar opnieuw besloten kan worden hoe deze middelen alternatief ingezet worden.»*

Als in opeenvolgende jaren sprake is van onderuitputting kan het resterende bedrag op de departementale begroting ook naar beneden worden bijgesteld. Dit is in lijn met de memorie van toelichting: *«Als zou blijken dat middelen niet volledig nodig zijn om een maatregel ermee te financieren, zullen de overtollige middelen terugvloeien naar de begroting van het Klimaatfonds. In het Jaarverslag van het fonds wordt een totaaloverzicht van de uitgaven aan de diverse maatregelen opgenomen. De departementen die middelen uit het fonds via hun begroting hebben besteed, verstrekken de daarvoor benodigde informatie aan de fondsbeheerder.»* De departementen BZK, EZK, FIN, IenW, en LNV hebben voor 2023 Klimaatfondsmiddelen ontvangen. Van deze departementen verwachten we dat ze gebruik maken van de 100% eindejaarsmarge om middelen naar volgend jaar door te schuiven. Met Verantwoordingsdag 2024 wordt het eerste jaarverslag Klimaatfonds gepubliceerd.

Betekent het eventueel schrappen van het Klimaatfonds ook het schrappen van het voor klimaatbeleid gereserveerd budget? Zo nee, wat zijn dan wel de gevolgen van het schrappen van het Klimaatfonds?

Antwoord

Op dit moment is het Klimaatfonds nog in oprichting. De instellingswet ligt momenteel voor in de Eerste Kamer. Als de oprichting van het Klimaatfonds niet doorgaat, dan heeft dit geen directe gevolgen voor de middelen; deze staan namelijk vooralsnog gereserveerd op de Aanvullende Post van het Ministerie van Financiën, of zijn reeds overgeheveld naar departementale begrotingen. Wel vervallen in dat geval de spelregels van de uitgaven, zoals doelen en criteria, eisen op het gebied van het inwinnen van onafhankelijk advies, monitoring en verantwoording.

10

Wat zijn de gevolgen voor het Nederlandse bedrijfsleven en voor de Nederlandse economie als het Klimaatfonds wordt geschrapt, of erop wordt bezuinigd?

Antwoord

Naast normeringen en beprijzingen die nodig zijn om CO₂ te reduceren, zorgt het Klimaatfonds met subsidies ervoor dat bedrijven en burgers de transitie kunnen meemaken, kunnen verduurzamen en nieuwe verdienmodellen kunnen creëren. In Nederland vragen we een aanzienlijk hogere bijdrage van de industrie en het bedrijfsleven aan de klimaatdoelen dan in omliggende landen. Nederland kent bijvoorbeeld als één van de weinige EU-lidstaten een CO₂-heffing voor de industrie bovenop het EU ETS en heeft een internationaal gezien hoge energiebelasting. Ook is het Nederlandse vestigingsklimaat van veel factoren afhankelijk en niet alleen van het Klimaatfonds. Om de nationale klimaatopgave in een internationaal speelveld te realiseren, is een samenhangend beleidspakket ontwikkeld dat naast normering en beprijzing ook inzet op subsidiering van de verduurzaming van het bedrijfsleven via het Klimaatfonds, mede vanwege de risico's op verplaatsing en weglek. Om de doelstelling van 55% CO₂-reductie in 2030 te halen, richt het kabinet het beleid op 60% reductie om de doelstelling na te streven. Zonder het Klimaatfonds moeten subsidies uit andere bronnen komen of zijn er meer normerende en beprijzende maatregelen nodig om 55% reductie te waarborgen. Het is moeilijk een inschatting te geven wat de exacte gevolgen zijn voor de Nederlandse economie als het Klimaatfonds wordt geschrapt, en daarmee deze subsidies zouden wegvallen, maar de huidige opgave is in internationaal perspectief ambitieus. Dit geeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) ook aan. Het wegvallen van subsidies terwijl de ambitieuze doelen worden gehandhaafd zou het level playing field nadelig beïnvloeden.

11

Indien het Klimaatfonds als begrotingsfonds wordt geschrapt, wat betekent dat voor het inzicht van de Kamer in de uitgaven aan klimaatbeleid? En hoeveel langer duurt het in dat geval om het beleid te maken?

Antwoord

De Kamer zal nog steeds inzicht worden geboden in de klimaatrelevante uitgaven via het overzicht daarvan in de EZK-begroting en de Miljoenennota, maar de Kamer zal geen integraal overzicht via het Meerjarenprogramma Klimaatfonds, de Klimaatfondsbegroting en het Klimaatfondsjaarverslag meer ontvangen. Monitoring vindt dan voornamelijk decentraal plaats via de departementale begrotingen en niet (ook) integraal via stukken over het Klimaatfonds.

De mogelijkheid tot het voeren van regie door de Minister voor Klimaat en Energie zal worden beperkt als het Klimaatfonds wordt geschrapt. Als fondsbeheerder heeft de Minister voor Klimaat en Energie ook voorwaarden gesteld bij de overheveling van middelen of gereserveerde middelen, bijvoorbeeld als het gaat om voldoende voortgang op het gebied van bijbehorende normering en beprijzing. Dit is een stok achter de deur en versnelt de voortgang daarop.

Daarnaast kan vertraging oplopen door onzekerheid over de beschikbaarheid van middelen. Klimaatbeleid is continu in beweging waardoor op voorhand nog niet precies duidelijk is hoeveel middelen overal precies voor nodig zijn. Door via het Klimaatfonds voor bepaalde doelen middelen te reserveren is het mogelijk om investeringszekerheid te bieden, zonder het risico van geld zoekt bestemming, omdat elk jaar integraal wordt afgewogen hoeveel middelen nodig zijn gelet op recente ontwikkelingen en ervaring met eerdere openstellingen.

12

Wat zijn de risico's voor het Nederlandse vestigingsklimaat indien het Klimaatfonds, inclusief het budget (o.a. voor vroegefaseopschaling), worden geschrapt?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 10.

13

Hoe verloopt de governance van de verschillende EU cofinancieringen? Hoe wordt bepaald welke instelling recht heeft op de steun? Hoe lopen de betaalstromen die voortkomen uit deze financieringen?

Antwoord

Europese financieringsprogramma's verschillen qua opzet en regels. Per programma is dit vastgelegd in verordeningen, zoals *het Digital Europe Programme (2021–2027)*. Daarin zijn ook bepalingen opgenomen over de maximale EU financiering en mogelijkheden voor nationale cofinanciering. Specifiek voor het Digital Europe Programma geldt voor de periode 2021–2027 dat de maximale nationale cofinanciering is vastgesteld op 50% van de totale kosten van de betreffende projecten, de hoogte van dit percentage is afhankelijk van de in de Europese oproep gestelde voorwaarden.

Organisaties die een beschikking ontvangen van de EU kunnen een aanvraag indienen voor nationale cofinanciering indien oproepen zijn geprioriteerd door het ministerie. Deze prioriteiten worden opgenomen in de «Regeling Nationale EZK- en LNV-subsidies» en gepubliceerd op de website van de RVO zodat het vooraf duidelijk is voor deelnemers aan Europese oproepen («calls») of deze projecten voor nationale cofinanciering in aanmerking komen. Deze organisaties ontvangen cofinanciering op basis van de door de Europese Commissie vastgestelde rangschikking tot het subsidieplafond zoals gesteld in de regeling bereikt wordt.

De financiering die beschikbaar is gesteld door de EU verloopt rechtstreeks van de Europese Commissie naar de organisaties. De nationale cofinanciering wordt door RVO rechtstreeks aan de organisaties gecombineerd en gefinancierd volgens in de beschikkingen vastgestelde afspraken.

14

Is er een uitsplitsing van de toegekende PPS-middelen naar bedrijven of instellingen te maken?

Antwoord

Ruim 95% van de PPS-middelen komt terecht bij kennisinstellingen. Deze gebruiken de PPS-middelen om vraag-gestuurd samen te werken met bedrijven aan innovatieprojecten.

15

In het licht van het feit dat in de toelichting een tweetal redenen wordt gegeven waarom de verplichtingen en uitgaven van het Nationaal Groeifonds lager uitvallen dan oorspronkelijk begroot, namelijk minder aanvragen en vertraging in het toekenningsproces, welke onderdelen van het proces kosten het meeste mankracht of doorlooptijd? Zijn er plannen om het proces efficiënter te maken of de doorlooptijd te verkorten?

Antwoord

Binnen het NGF heeft er inmiddels over 52 projecten positieve besluitvorming plaatsgevonden. Voor de meeste projecten op de EZK-begroting is de uitvoering hiervan belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Voor de projecten die vertraging oplopen in de uitvoering, zoals toegelicht in de Tweede suppletoire begroting, bestaan verschillende redenen. Er is in die zin geen sprake van één proces dat kan worden doorgelicht. Dit zorgt ervoor dat er ook niet één oplossing is om deze vertraging te verminderen of te voorkomen. Met name de uitwerking en openstelling van nieuwe project-specifieke subsidieregelingen kost in de praktijk soms meer tijd dan vooraf was voorzien. Binnen het project Groenvermogen zal de ondersteuning van grootschalige demonstraties en ketenprojecten via een zogenaamde «opschalingsregeling» bijvoorbeeld pas in 2024 tot uitvoering komen. In sommige gevallen leidt een publicatie en openstelling van een regeling op dit moment (2023), pas na de jaarwisseling (2024) tot beschikkingen (verplichtingen) en uitgaven op door RVO in behandeling genomen aanvragen. Bij zowel EZK als RVO is er continu aandacht voor procesoptimalisatie en mogelijke efficiencyverbetering.

16

Wat markeert precies het moment waarop een Nationaal Groeifonds subsidie als verplichting wordt opgenomen?

Antwoord

Zoals bij elke subsidie wordt dit moment gemarkeerd door het afgeven van een subsidiebeschikking.

17

Op welke manier wordt er gestreefd om op de kortst mogelijke termijn groene leningen tegen lage rente bij microfinanciers te beleggen?

Antwoord

Er is een motie aangenomen in juli waarin duurzaamheidsleningen met een lage rente moeten gaan meelopen in de besluitvorming van het Klimaatfonds.

De middelen van het Klimaatfonds zijn voor 2025. Er is daarom een amendement ingediend tijdens de EZK-begrotingsbehandeling om € 10 miljoen als voorschot te verstrekken in 2024, zodat een microfinancieringsmaatschappij kan starten in derde kwartaal 2024 met duurzaamheidsleningen.

18

Hoeveel mkb'ers hebben gebruik gemaakt van de Energie Investeringsaftrek (EIA), uitgesplitst in jaren?

Antwoord

In 2020 en 2021 werd door circa 17.500 mkb-bedrijven gebruik gemaakt van de EIA, ongeveer 90% van het totaal aantal aanvragen. In 2022 werd door circa 25.500 mkb-bedrijven gebruik van de EIA gemaakt, dit betrof ongeveer 95% van het totaal aantal aanvragen. Het aandeel mkb in de totale meldingsbedragen bedraagt in deze jaren circa 80%.

19

Hoeveel mkb'ers hebben gebruik gemaakt van de Milieu Investeringsaftrek (MIA), uitgesplitst in jaren?

Antwoord

De MIA valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat. De fiscale regelingen MIA en Vamil zijn bedoeld om investeringen in duurzame innovatieve bedrijfsmiddelen te stimuleren waarmee milieuwinst wordt behaald die boven de wettelijke norm ligt. Beide regelingen zijn dit jaar geëvalueerd over de periode 2017–2021 en daarbij doelmatig en doeltreffend bevonden. Het is lastig om aan te geven hoeveel mkb-ers gebruik maken van de MIA en Vamil, aangezien deze regelingen zich niet specifiek richten op stimulering van het mkb. Ook de evaluatie noemt geen aantallen mkb-ers dat de afgelopen jaren van de MIA dan wel de Vamil gebruik heeft gemaakt. Wel monitort RVO, belast met de uitvoering van deze regelingen, hoeveel van de binnengekomen meldingen worden gedaan door ondernemingen met minder dan 250 werknemers. Hoewel hierbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen MIA en Vamil verwacht RVO niet dat hier tussen grote verschillen zijn. In totaal zijn tussen 2017 en 2022 ruim 127 duizend meldingen gedaan door deze groep, dit aantal schommelt per jaar tussen bijna 10 duizend en ruim 32 duizend meldingen. Het percentage mkb-ers volgens dit criterium schommelt per jaar tussen de 83% en 96% met over de periode 2017–2022 een gemiddelde van 91%.

20

Hoeveel mkb'ers hebben gebruik gemaakt van de Vamil, uitgesplitst in jaren?

Antwoord

De Vamil valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat. De fiscale regelingen MIA en Vamil zijn bedoeld om investeringen in duurzame innovatieve bedrijfsmiddelen te stimuleren waarmee milieuwinst wordt behaald die boven de wettelijke norm ligt. Beide regelingen zijn dit jaar geëvalueerd over de periode 2017–2021 en daarbij doelmatig en doeltreffend bevonden. Het is lastig om aan te geven hoeveel mkb-ers gebruik maken van de MIA en Vamil, aangezien deze regelingen zich niet specifiek richten op stimulering van het mkb. Ook de evaluatie noemt geen aantallen mkb-ers dat de afgelopen jaren van de MIA dan wel de Vamil gebruik heeft gemaakt. Wel monitort RVO, belast met de uitvoering van deze regelingen, hoeveel van de binnengekomen meldingen worden gedaan door ondernemingen met minder dan 250 werknemers. Hoewel hierbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen MIA en Vamil verwacht RVO niet dat hier tussen grote verschillen zijn. In totaal zijn tussen 2017 en 2022 ruim 127 duizend meldingen gedaan door deze groep, dit aantal schommelt per jaar tussen bijna 10 duizend en ruim 32 duizend meldingen. Het percentage mkb-ers volgens dit criterium schommelt per jaar tussen de 83% en 96% met over de periode 2017–2022 een gemiddelde van 91%.

21

Hoeveel mkb'ers hebben gebruik gemaakt van de BMKB-groen en welk leenbedrag is hiermee gemoeid?

Antwoord

Sinds de introductie van de BMKB-Groen hebben 8 mkb bedrijven gebruik gemaakt van deze regeling. Het totaal geleende bedrag door mkb-bedrijven bedraagt € 12,1 miljoen, het totale garantiebedrag bedraagt € 3,6 miljoen.

22

Kunt u ten aanzien van het toekomstfonds aangeven hoe de 490 miljoen aan uitgaven die u verwacht is opgebouwd? Welk deel is op moment van schrijven daadwerkelijk uitgegeven en welk deel verwacht u nog tot het eind van het jaar uit te geven? Hoe verdeelt dat budget zich over de verschillende regelingen?

Antwoord

De uitgaven die onder het Toekomstfonds vallen, kunnen per regeling teruggevonden worden in de budgettaire tabel van beleidsartikel 3 op pagina 20 van de Tweede suppletoire begroting van EZK. Hierin wordt per soort instrument (subsidies, leningen, etc.) aangegeven hoeveel is begroot voor de betreffende regelingen.

De realisatie op artikel 3 bedraagt op het moment 33% van het totaal. Naar verwachting zal 51% van de € 490 miljoen nog dit jaar worden uitgegeven. De onderuitputting komt voornamelijk door de nieuw toegevoegde middelen voor Economische Veiligheid en de bijdrage aan het European Tech Champion Initiative bij de Prinsjesdag Suppletoire begroting, die nog niet tot besteding zijn gekomen. Resterende middelen zullen via de eindejaarsmarge van het Toekomstfonds bij de Voorjaarsnota in 2024 weer worden opgevraagd.

23

Wat is de oorzaak van het feit dat voor kapitaalverstrekking aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen minder is gerealiseerd dan geraamd, waardoor het kasbudget wordt verlaagd?

Antwoord

Met de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) zijn er afspraken gemaakt over het storten van kapitaal vanuit EZK (en andere partijen). De afgesproken stortingen voor 2023 zijn gerealiseerd. Hiernaast zijn middelen uit voorgaande jaren via de eindejaarsmarge van het Toekomstfonds doorgeschoven van 2022 naar 2023, waardoor het budget hoger ligt dan de gerealiseerde uitgaven voor dit jaar. Onderdeel hiervan is nog een resterende kapitaalstorting aan de ROM Utrecht, welke naar verwachting eind 2026 in plaats van eind 2023 plaats zal vinden op basis van de liquiditeitsbehoefte van de ROM.

24

Wat is de laatste stand van zaken rondom de subsidiëring van biomassa?

Antwoord

In mijn brief van 22 april 2022 (Kamerstuk 32 813, nr. 1039) heb ik de beleidsinzet van het kabinet geschetst op de duurzame rol en hoogwaardige toepassing van biograndstoffen en de afbouw van laagwaardige toepassingen. Naar aanleiding van meerdere moties die daarom vroegen heb ik in die brief bovendien een afbouwpad aangekondigd voor de afgifte van nieuwe subsidies op lagetemperatuurwarmte uit houtige biograndstoffen. Met het oog op het duurzaamheidskader en de hoogwaardige rol die biograndstoffen op specifieke onderdelen van de grondstoffen- en energietransitie kunnen spelen, vindt het kabinet het afbouwpad voor laagwaardige toepassingen de optimale route om hoogwaardige inzet te stimuleren. Een verdergaande interpretatie, waarbij ook hoogwaardige vormen van houtige biograndstofinzet, zoals bijvoor-

beeld zwaar transport of hogetemperatuurwarmte, worden gestopt, vindt het kabinet niet wenselijk met het oog op de Nederlandse verduurzamingsambities. Al eerder is besloten om in de SDE++ geen lage temperatuurwarmte voor houtige biomassa meer te subsidiëren. Sinds dit jaar wordt in de SDE++ ook geen hoge temperatuurwarmte voor gebouwde omgeving en glastuinbouw meer gesubsidieerd.

25

Hoeveel is er bij artikel 4, posten SDE, SDE+ en SDE++ voor respectievelijk zon-PV, wind op land en biomassa uitgekeerd (kasuitgaven) in 2021 en 2022? Wat is de verwachting voor 2023 (uitgaande van de voorlopige correctiebedragen)?

Antwoord

Kasuitgaven SDE/SDE+/SDE++ per categorie per jaar (euro x miljoen)¹

	2021	2022	2023 ²
Zon-PV	464	231	- 56
Wind op Land	444	- 58	- 35
Biomassa ³	458	260	- 27

¹ Dit betreft het saldo van uitgaande kasuitgaven en (eventuele) inkomende terugstorting in verband met negatieve bijstellingen van subsidies.

² Bron: Najaarsraming SDE/SDE+/SDE++ (RVO, augustus 2023)

³ Inclusief Groengas, exclusief Bij-en-meestook

26

Hoe groot is de gemiddelde subsidie-uitkering voor respectievelijk zon-PV, wind op land en biomassa per geproduceerde MWh, voor de SDE, SDE+ en SDE++ voor de drie genoemde jaren?

Antwoord

In de onderstaande tabel wordt de uitkomst van een vuistregel-berekening gepresenteerd. Het geeft een indicatie voor de gemiddelde subsidie-uitkering per geproduceerde MWh. Voor deze berekening zijn de kasuitgaven in het betreffende jaar gedeeld door de (per 12-12-2023) geregistreerde producties.

Een aantal opmerkingen zijn van belang:

- De kasuitgaven (die ook gepresenteerd zijn in de tabel bij vraag 25) betreffen de kasuitgaven in het betreffende jaar. Voor het jaar 2021 houdt dat in: de uitgaven hebben betrekking op de voorschotten die zijn uitbetaald in 2021, en op betalingen (of verrekeningen) aan bijstellingen in een voorgaand jaar.
- De producties hebben betrekking op de per 12-12-2023 geregistreerde subsidiabele producties van het betreffende jaar. Voor het jaar 2023 houdt dat in dat de producties nog niet volledig zijn.
- Omdat er in 2023 nagenoeg geen voorschotten zijn uitbetaald (door hoge voorlopige correctiebedragen) maar er wel sprake is van negatieve bijstellingen over het voorgaande jaar, resulteert dit in een negatief saldobedrag.

Indicatie van de gemiddelde subsidie-uitkering per geproduceerde MWh (Euro/MWh.)

	2021	2022	2023
Zon-PV	82	28	- 7
Wind op Land	59	- 5	- 3

	2021	2022	2023
Biomassa ¹	51	31	– 5

¹ Inclusief Groengas, exclusief Bij-en-meestook

27

Hoeveel procent van de kasuitgaven voor de SDE-regelingen is in deze drie jaren naar zon-PV, wind en biomassa uitgekeerd?

Antwoord

Aandeel kasuitgaven SDE/SDE+/SDE++ per categorie per jaar

	2021	2022	2023
Zon-PV	20%	43%	47%
Wind op Land	19%	– 11%	29%
Biomassa ¹	20%	48%	22%

¹ Inclusief Groengas, exclusief Bij-en-meestook

28

Klopt het dat de categorieën zon-PV en wind feitelijk nagenoeg subsidievrij zijn geworden?

Antwoord

In 2023 was er sprake van hoge energieprijzen waardoor er nagenoeg geen projecten zijn waarvoor voorschotten zijn uitbetaald. Dit gold ook voor de zon-pv en wind op land projecten. Daarnaast geldt voor deze technologieën tevens dat de kosten ten opzichte van 5–10 jaar geleden sterk zijn gedaald, wat ook eraan bijdraagt dat projecten geen subsidie nodig hebben. Bij lagere energieprijzen zullen projecten in de toekomst mogelijk wel weer recht op subsidie hebben en voorschotten ontvangen.

29

Klopt het dat Nederland via Europese wetgeving is gebonden aan een CO₂-reductie van minimaal 52% in 2030? Zo ja, wat zijn de gevolgen voor Nederland als niet aan deze verplichting wordt voldaan?

Antwoord

Er is geen doelstelling voor heel Nederland vanuit EU-wetgeving. De Nederlandse Klimaatwet schrijft een CO₂-reductie van 55% in 2030. Voor sectoren onder het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS), dat wil zeggen de grote industrie en elektriciteitssector, bestaan geen nationale doelen maar enkel een doel op EU niveau, namelijk 62% in 2030 t.o.v. 2005. Voor sectoren buiten het EU ETS, dat wil zeggen mobiliteit, gebouwde omgeving, landbouw, en de kleine industrie, bestaan wel nationale doelen via de Effort Sharing Regulation (ESR). De Nederlandse doelstelling onder de ESR is 48% in 2030 t.o.v. 2005 en een cumulatief emissiebudget van 833 Mton in de jaren 2021–2030. Nederland is verplicht zich aan de ESR doelstelling te houden. Mocht Nederland onvoldoende emissies reduceren om dit ESR doel te realiseren (inclusief de inzet van flexibiliteitsmechanismen), dan kan het Hof van Justitie van de EU, na een ingebrekestellingsprocedure, een boete opleggen met een dwangsom voor de tijd dat Nederland in gebreke blijft.

30

Wat zijn de verwachte kosten in het jaar 2100 voor klimaatadaptatie en klimaatschade in Nederland indien het niet lukt om de mondiale klimaat-

opwarming te beperken tot maximaal 2 graden? En wat zijn de verwachte kosten voor zorg/volksgezondheid als de opwarming boven de 2 graden uitkomt?

Antwoord

De informatie om deze vraag te beantwoorden is niet beschikbaar. Er is een Klimaatschadeschatter wat een tool is die inschat hoeveel schade wateroverlast, hitte en droogte in Nederland zullen veroorzaken in de periode 2018 tot 2050. De tool geeft een schatting voor verschillende schades, zoals extra ziekenhuisopnames door hitte, schade aan panden door wateroverlast en droogteschade in de landbouw. Deze klimaatschadeschatter geeft aan dat de klimaatschade tot 2050 kan oplopen tot 173,6 miljard euro bij een sterk veranderd klimaat. De kosten zullen na 2050 verder oplopen.

31

Hoeveel inkomsten voor Nederlandse bedrijven heeft het klimaatbeleid de afgelopen jaren gegenereerd?

Antwoord

Het primaire doel van klimaatbeleid is niet het genereren van inkomsten voor het Nederlandse bedrijfsleven op de korte termijn. Wel is het een noodzakelijke randvoorwaarde voor het behoud van industrie in Nederland. Door middel van klimaatbeleid worden bedrijven gestimuleerd en ondersteund in hun verduurzaming. Daarmee is klimaatbeleid een belangrijke randvoorwaarde voor het behoud van (duurzame) bedrijven in Nederland. Klimaatbeleid draagt dus bij aan het toekomstige verdienvermogen van Nederland.

We weten dat veel bedrijven bezig zijn met verduurzaming. Zo heeft het CBS onlangs becijferd dat ruim 80% van de bedrijven afgelopen jaar maatregelen heeft genomen om hun bedrijfsvoering duurzamer te maken.¹ Hoewel er geen overkoepelend totaalbeeld is van de opbrengsten van klimaatbeleid voor Nederlandse bedrijven, zijn er wel per sector verschillende economische analyses beschikbaar. De Monitor Verduurzaming Industrie 2022² bevat statistische informatie over de verduurzaming in de industrie. Deze monitor wordt twee keer per jaar geactualiseerd. Ook het rapport Economische betekenis sector elektrisch vervoer Nederland 2020–2022³ en de Economische bijdrage van windenergie op zee⁴ maken inzichtelijk op welke wijze bedrijven profiteren van het verduurzamingsbeleid.

32

Wat is het laagst mogelijke bedrag waarmee de 22 Mton uit het klimaatpakket van dit voorjaar had kunnen worden gerealiseerd (kost nu 28 miljard, maar subsidies kunnen worden vervangen door normering en beprijzing)?

Antwoord

Het kabinet heeft voor de balans van normering, beprijzing en subsidiëring gekozen zoals gepresenteerd in het voorjaar van 2023. Daar zijn ook andere keuzes mogelijk en er is niet een absoluut minimum voor de mogelijk omvang van de subsidies te noemen. De kosten van maatregelen nemen met minder subsidies niet af, maar komen dan direct terecht bij

¹ Groot deel van de bedrijven bezig met verduurzamen (cbs.nl).

² Monitor Verduurzaming Industrie 2022 (cbs.nl).

³ Economische betekenis sector elektrisch vervoer Nederland 2020–2022 | Rapport | Rijksoverheid.nl.

⁴ Verdienpotentieel windenergie op zee (overheid.nl)

burger, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hun lasten zouden fors kunnen toenemen, terwijl het handelingsperspectief voor een deel van deze groepen zonder subsidies afneemt. Zonder subsidies kan het betekenen dat bijvoorbeeld bedrijven geen handelingsperspectief hebben om aan normering en beprijzing te voldoen en daardoor bijvoorbeeld failliet gaan. Dit kan ertoe leiden dat bedrijven naar het buitenland verplaatsen en daar de uitstoot voortzetten, waardoor het op Europees of mondiaal niveau niet bijdraagt aan het behalen van de klimaatdoelen.

33

In hoeverre profiteert de Nederlandse maakindustrie van het klimaatbeleid en de middelen die daarmee beschikbaar komen?

Antwoord

De Nederlandse maakindustrie is een zeer heterogene groep, die op verschillende manieren gebruik kan maken van het EZK-instrumentarium. Het klimaatbeleid bestaat uit een breed pakket van diverse instrumenten. Bedrijven in uiteenlopende sectoren kunnen profiteren van de middelen die daarvoor beschikbaar zijn. De Nederlandse maakindustrie profiteert voor wat betreft Energie-Innovatie specifiek op de volgende manieren:

- Ontwikkeling nieuwe toepassingen: De maakindustrie profiteert van verschillende energie-innovatieregelingen; zoals tenders vanuit de Topsector Energie, de MOOI-regeling en de DEI+-regeling. Deze regelingen zijn gedeeltelijk gericht op publiek-private samenwerking aan de ontwikkeling van CO₂-reducerende installaties. Bedrijven die investeren in de ontwikkeling van deze toepassingen, doen dit met het oog op potentieel toekomstig verdienvermogen en productie.
- Verduurzaming bedrijfsvoering: Daarnaast maakt de maakindustrie gebruik van financiering voor verduurzaming van de bedrijfsvoering en implementatie van duurzame technieken; zoals via de SDE++, EIA, ISDE, MIA/Vamil, VEKI en MKB-groen regeling.
- Stimuleren opbouw maakindustrie: Verder is de maakindustrie nauw betrokken bij voorstellen die raken aan het opbouwen en opschalen van maakindustrie in Nederland vanuit het Nationaal Groeifonds; zoals Circulaire Zonnepanelen, Circular Batteries, Circular PlasticNL en GroenvermogenNL. Daarnaast kijkt men vanuit de Net Zero Industry Act (NZIA) naar versnelling (vergunningen) en stimuleringsmogelijkheden voor de maakindustrie. De verruiming van de staatssteunkaders (TCTF en AGV) geven lidstaten meer ruimte om de productie van schone technologieën te stimuleren. Op 19 juni jl. is in dit kader een marktconsultatie afgerond voor een nieuwe subsidie ten behoeve van de maakindustrie in waterstof: productielijnen en fabrieksomgevingen. Het kabinet onderzoekt de potentie van deze route ook voor de opbouw van andere duurzame industrie te benutten.
- Indirect: profiteert de Nederlandse maakindustrie van het trickle-down effect van klimaatbeleid. Door aangescherpte duurzaamheidsvereisten en opschaling van CO₂-reducerende technieken neemt de vraag naar nieuwe duurzame productie toe.

34

Kunt u een overzicht aanleveren van alle klimaatfondsmiddelen op alle relevante begrotingen die niet zijn uitgegeven en dus behouden worden voor 2024?

Antwoord

Op 29 september is een Kamerbrief (Kamerstuk 32 813, nr. 1295) gepubliceerd over de uitgaven Klimaatfonds. Pas met het opstellen van een jaarverslag kan definitief inzicht worden gegeven in middelen die worden opgevraagd bij Voorjaarsnota 2024 en daarmee doorschuiven naar 2024. Met Verantwoordingsdag 2024 wordt het eerste jaarverslag Klimaatfonds

gepubliceerd om de Kamer een goed beeld te geven van de Klimaatfonds uitgaven en realisatie van diens doelstellingen. In de Tweede suppletoire begroting van EZK is € 264 miljoen onderuitputting afgeboekt op Klimaatfondsmiddelen. De uiteindelijke realisatie wordt gepresenteerd in het jaarverslag. Welke middelen via de eindejaarsmarge beschikbaar blijven voor 2024 en latere jaren, wordt in bij Voorjaarsnota 2024 bepaald.

35

Kunt u nader toelichten hoe en op welke begrotingen te volgen is dat niet uitgegeven klimaatfondsmiddelen worden behouden voor 2024?

Antwoord

Zie antwoord vraag 8.

36

Kunt u aangeven wat de achterliggende reden is voor de verlaging van de uitgaven aan gemeenten voor de uitvoeringskosten klimaat voor medeoverheden?

Antwoord

De onderuitputting wordt veroorzaakt doordat de afdracht aan het BTW compensatiefonds nog niet heeft plaatsgevonden. Daarnaast heeft er loonbijstelling plaatsgevonden gedurende het jaar die niet meegenomen kon worden bij de bepaling van bij de bedragen voor de medeoverheden. De loonbijstelling zal wel worden meegenomen bij het bepalen van de bedragen voor 2024.

37

Welke doelstellingen komen door de onderuitputting zoals gepresenteerd in deze begroting in de knel?

Antwoord

Onderputting heeft niet per definitie onmiddellijke gevolgen voor het realiseren van doelstellingen. De grootste knelpunten kunnen onder- vangen worden doordat het mogelijk is om via de eindejaarsmarge 1% van de begrotingsmiddelen te behouden en mee te nemen naar het volgende jaar, voor bijvoorbeeld uitgaven die doorschuiven als gevolg van vertraging. Voor bijvoorbeeld het Klimaatfonds en het toekomstfonds geldt een 100% eindejaarsmarge, waardoor middelen behouden blijven voor latere jaren. Ook voor de SDE geldt dat de uitgaven via de begro- tingsreserve behouden blijven voor latere jaren.

38

Hoe hadden deze onderuitgaven eerder geconstateerd kunnen worden zodat onderuitputting had kunnen worden voorkomen?

Antwoord

De uitgaven op de EZK-begroting worden gedurende het jaar gemonitord en op de gebruikelijke begrotingsmomenten indien nodig bijgesteld, naar de inschatting die op dat moment kan worden gegeven.

39

Hoeveel subsidie is er nodig om een kerncentrale rendabel te maken? Kan hier een grove schatting van worden gedeeld?

Antwoord

Of het ontwikkelen, bouwen en exploiteren van een kerncentrale een rendabel project is hangt af van verschillende variabelen, zoals de bouw- tijd, bouwkosten, rentestanden en toekomstige productie en elektriciteitsprijzen. Een kerncentrale is niet noodzakelijkwijs onrendabel,

maar kent hoge investeringskosten in de bouwfase en een lange periode tussen investering en eerste inkomsten, wat de nodige financiële risico's met zich meebrengt. Welke combinaties van overheidssteun op een efficiënte, doelmatige wijze investeringen in kerncentrales tot stand brengen wordt nu onderzocht in een marktconsultatie onder technologie-leveranciers en financiële instellingen. Ook onderzoek ik samen met het Ministerie van Financiën de mogelijke rol van de overheid. Ik zal uw Kamer in het najaar van 2024 informeren over mogelijke overheidssteunpakketten en mogelijke financieringsconstructies voor kerncentrales, inclusief een inschatting van de kosten en baten.

40

Wat is de stand van zaken rondom de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)? Is er sprake van onderuitputting of wordt de SCE overtekend?

Antwoord

De openstelling van de SCE in 2023 heeft plaatsgevonden van 9 januari tot 1 november. Het totaal beschikbare budget was € 150 miljoen in 2023. Er is voor circa € 74 miljoen aan subsidie aangevraagd. RVO beoordeelt momenteel deze aanvragen. Er zijn aanzienlijk meer aanvragen voor de SCE in 2023 gedaan dan in 2022, ondanks dat het budget niet volledig is uitgeput. Ik zal uw Kamer informeren over de resultaten van de SCE 2023 ronde in de Kamerbrief over de openstelling van de SCE 2024 in Q1 2024.

41

Kunt u reflecteren op de moeite die het de afgelopen jaren kost om de begrote uitgaven met betrekking tot het toekomstfonds en het Nationaal Groeifonds ook daadwerkelijk te realiseren? Kunt u daarbij aangeven waarom u deze bijstellingen nog niet op het netvlies had bij de Prinsjesdag Suppletoire?

Antwoord

Voor het Toekomstfonds fluctueren de uitgaven per jaar aanzienlijk. Een van de redenen is de financieringswijze van projecten zoals Seed Capital en het Innovatiekrediet, waarbij de middelen pas worden toegekend nadat geijkte mijlpalen behaald zijn. Deze behaalde milestones verschillen per regeling en kunnen bijvoorbeeld in het geval van de Seed Capital gedurende een lange looptijd worden opgevraagd, waardoor het lastig is om de uitgaven ramen.

De fondsen Deep Tech Fund, Dutch Future Fund, en Fonds Alternatieve Credit worden uitgeput op basis van capital calls van Invest-NL. Zij zijn op hun beurt afhankelijk van externe fondsen die verzoeken indienen.

Voor de middelen uit het Nationaal Groeifonds die voor verscheidene projecten beschikbaar zijn op artikel 2 van EZK zijn verschillende redenen waarom vertraging op is gelopen. Met name de uitwerking en openstelling van nieuwe project-specifieke subsidieregelingen kost in de praktijk soms meer tijd dan was voorzien.

De uitgaven op de EZK-begroting worden gedurende het jaar gemonitord en op de gebruikelijke begrotingsmomenten indien nodig bijgesteld. Ten tijde van de suppletoire begroting op Prinsjesdag zijn uitgaven bijgesteld naar de inschatting die destijds gegeven kon worden.

42

Wanneer verwacht u effect van het beschikbaar stellen van de Nationaal Groeifonds-funding terug te zien in het R&D percentage van het bruto nationaal product (bnp)? Is er een inschatting gemaakt van de impact?

Antwoord

Het kabinet heeft als ambitie om de uitgaven voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie te laten stijgen naar 3% van het bbp. Dat is nu 2,26%. Het Nationaal Groeifonds (NGF) draagt bij aan deze ambitie. De NGF-middelen zijn bestemd voor grote, meerjarige programma's die gefaseerd via de departementale- of subsidieroute worden uitgevoerd. Door de publiek-private opzet van het Nationaal Groeifonds is minstens dezelfde hoeveelheid cofinanciering uitgelokt. Deze middelen zijn daarom niet direct zichtbaar in het R&D-percentage.

Het Rathenau Instituut becijferde evenwel dat de publieke R&D-uitgaven in 2024 € 3,1 miljard hoger liggen dan in 2021 (+31%; een stijging van gemiddeld 7,4% per jaar). Deze stijging is grotendeels te verklaren door middelen uit het NGF en de stijging in de financiering van universiteiten door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook becijferde het Rathenau Instituut dat de begrote R&D en innovatie-uitgaven van de rijksoverheid om diezelfde reden flink toenemen in de periode 2021–2025, tot 0,1% extra van het bbp.

43

Klopt het dat het percentage personeelskosten voor externe inhuur voor EZK ver boven de Roemer-norm van 10% van het totaal aan personeelskosten zou uitkomen, zoals verschillende media op Prinsjesdag hebben gemeld (29 miljoen < 10% van 448 miljoen)? Wat is het juiste percentage voor EZK als geheel uit deze najaarsnota?

Antwoord

Het klopt dat het percentage externe inhuur voor EZK en zijn uitvoeringsorganisaties boven de Roemer-norm van 10% uitkomt. Het percentage externe inhuur voor geheel EZK bedraagt tot en met het derde kwartaal van 2023 circa 31%. De overschrijding van de norm heeft met name te maken met de inhuurpercentages bij de Nationaal Coördinator Groningen (NCG), Dienst ICT Uitvoering (DICTU) en de Rijksdienst voor Ontnemend Nederland (RVO). Krapte op de arbeidsmarkt – zeker in specifieke sectoren zoals ICT – zijn een belangrijke verklaring voor de hoge uitgaven aan externe inhuur. Daarnaast geldt dat er specifieke deskundigheid nodig is voor onder andere de versterkingsoperatie in Groningen. Hierbij tevens de kanttekening dat de uitvoeringsorganisaties RVO en DICTU voor grote delen van de rijksoverheid opdrachten uitvoeren en deze uitgaven dus niet uitsluitend verband houden met EZK-beleid.